

O'ZBEKISTON TARIXINI O'RGANISHDA O'LKASHUNOSLIK DARSLARINING AHAMIYATI

Eshonqulova Guljahon Shodmonovna

*Qashqadaryo viloyati Muborak
tumani 15-maktab tarix o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston tarixini o'rganishda o'lkashunoslik darslarining o'rni va ahamiyati keng yoritilgan. Unda o'lkashunoslik fanining tarixiy jarayonlarni chuqur o'rganish, yosh avlodda vatanparvarlik, tarixga hurmat va milliy o'zligini anglash tuyg'ularini shakllantirishdagi roli ilmiy asoslangan holda tahlil qilingan. Muallif O'zbekiston hududlarining tarixiy, madaniy va tabiiy xususiyatlarini o'rganishda mahalliy materiallar asosidagi o'lkashunoslik darslari metodikasining ustunliklari va istiqbollari haqida fikr yuritadi, hamda ushbu darslarda zamonaviy texnologiya va interaktiv yondashuvlar qo'llanilayotganini ta'kidlab o'tadi. Maqolada O'zbekiston tarixi fanini o'qitishda o'lkashunoslikning didaktik va tarbiyaviy imkoniyatlari misollar asosida ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: o'lkashunoslik, tarix, O'zbekiston, milliy o'zlik, tarixiy xotira, vatanparvarlik, yosh avlod, tarbiyaviy ahamiyat, interaktiv metodlar.

Bugungi kunda mustaqil O'zbekiston sharaflari o'tmish, boy tarixiy meros va bebaho madaniyatga ega mamlakat sifatida dunyoda keng tanilgan. Tarixni o'rganish esa nafaqat o'tmishni bilish, balki bugungi zamonaviy jamiyatda o'z o'rnini anglash, kelajakka qat'iy ishonch bilan intilish, milliy g'urur va taraqqiyotning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Tarixiy ong va milliy xotirani shakllantirishda o'lkashunoslik darslarining o'rni, ahamiyati va ta'siri beqiyosdir. Zero, o'lkashunoslik darslari o'quvchilarga Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarni asrash, madaniy merosga hurmat ruhini singdirishda samarali ta'sir ko'rsatadi. O'lkashunoslik O'zbekiston hududlarining tarixiy, madaniy, geografik va ekologik imkoniyatlarini chuqur o'rganish, tabiat va jamiyat taraqqiyoti jarayonlarini keng yoritib beruvchi fan sifatida doimo dolzarb bo'lib kelmoqda. Mavjud muammoli masalalarni chuqur anglash, joylarda olib borilayotgan amaliy izlanishlar natijalarini tarixiy jarayonlarga bog'lab tahlil qilish va yoshlar ongiga aniq misollar orqali yetkazib berishda o'lkashunoslik darslarini sifatli tashkil etish hayotiy ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonning boy tarixiy o'tmishi qadim zamonlardan boshlab zamonaviy hayotimizgacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Hududimizda o'nlab sivilizatsiyalar, buyuk davlatlar va milliy uyg'onish bosqichlari shakllangan. Ana shu jarayonlarning barchasini to'laqonli va haqqoniy o'rganishda o'lkashunoslik asosiy vosita sifatida muhim rol o'ynaydi.

O'lkashunoslik nafaqat tarixiy voqealarni o'rganish, balki har bir hudud xronikasi, arxeologik topilmalar, arxiv hujjatlari, xalq og'zaki ijodi va muqaddas manzillarga oid ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va keng jamoatchilikka yetkazishda asosiy vositalardan biridir. Ayniqsa, mahalliy tarixiy obidalarini o'rganish, tarixiy shaxslar, muqaddas qadamjolar, an'analar va urf-odatlarini fanga kiritishda o'lkashunoslik amaliy faoliyatning o'ziga xos yo'nalishi hisoblanadi [1].

Maktablardagi o'lkashunoslik darslari orqali o'quvchilar qadimiy obidalar, tarixiy shaxslar, muhim voqealarga oid ma'lumotlarni nafaqat o'qish, balki bevosita joyiga borib ko'rgazmali tarzda o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, bu darslarda o'quvchilarda mustaqil izlanish, tadqiqot olib borish, jamoada ishlash va ijodkorlik kompetensiyalari rivojlanadi. O'lkashunoslik darslarida hududda bo'lib o'tgan muhim tarixiy voqealar, mahalla, qishloq va tumanlarda namuna sifatida ko'rsatiladigan ob'ektlar, arxeologik qazilma natijalari, arxiv hujjatlari, muzey eksponatlari asosiy manba sifatida foydalana oladi. Bular orqali o'quvchilar tarbiyaviy va didaktik ahamiyatga ega bo'lgan aniq hayotiy misollar asosida tarix darslarining mazmunini boyitadilar. O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatida yosh avlodni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash, Vatanga sadoqatli shaxslarni yetishtirish ustuvor vazifa etib belgilangani bejiz emas. Zero, o'lkashunoslik darslari yoshlarni milliy o'zlik va tarixiy xotira asosida tarbiyalashga yordam beradi. Mahalliy tarix darslarining asosiy tamoyillari mustaqil fikrlash, mavjud tarixiy ma'lumotlarni tanqidiy tahlil qilish va ularni kundalik hayotga tatbiq etish imkoniyatini beradi [2].

O'zbekiston hududining tarixiy o'ziga xosliklari, qadimiy shaharlar, yer nomlari, ziyoratgohlar va arxeologik yodgorliklarni o'rganishda o'lkashunoslik juda katta ahamiyat kasb etadi. Bu darslarda va amaliy mashg'ulotlarda mahalliy o'quvchilar o'z ajdodlari merosiga, milliy madaniyat va tarixga o'z hayotiy munosabatini shakllantiradi. O'lkashunoslik orqali o'quvchilar o'z hududlarining sivilizatsion taraqqiyotda tutgan muhim o'rnini, boshqa hududlar bilan tarixiy aloqalarini va eng muhimi, o'z ajdodlarining tarixiy xizmatlarini chuqur anglaydilar, milliy g'urur va iftixor tuyg'ulari shakllanadi. O'lkashunoslik darslari o'quvchilarda Vatanga, milliy qadriyat va an'analarga, boy tabiiy va madaniy merosga hurmat tuyg'usini shakllantiradi. Bu darslarda milliy or-nomus, tarixga hurmat, o'z ildizlariga sodiqlik kabi fazilatlar tarbiyalanadi. O'lkashunoslik amaliy mashg'ulotlari orqali yoshlar yurtimiz tarixini, mashhur shaxslari va ularning faoliyatini, xalqimizning azaliy urf-odat va an'alarini hayotiy misollar asosida o'zlashtiradilar. O'lkashunoslik darslari Vatan manzaralarini, tabiat boyliklari, tarixiy yodgorliklar va milliy qadriyatlarning amaliy o'rganilishi orqali yosh avlodda fuqarolik mas'uliyati, ekologik madaniyat va ijtimoiy hamkorlik fazilatlarini rivojlantiradi. Amaliy ekskursiyalar, mahalliy tarix va tabiat ob'ektlarini o'rgatish bilan o'quvchilar hayotga raqamlar, ma'lumot va real hayotiy misollar asosida yondashadilar [3].

O'zbekiston ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalar va pedagogik innovatsiyalar joriy qilish bosqichi boshlangach, o'lkashunoslik darslari ham yangi bosqichga chiqmoqda. Bugungi darslarda interaktiv metodlardan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, amaliy va ijodiy loihalardan samarali foydalanilmoqda. Multimediali taqdimotlar, virtual ekskursiyalar, elektron xaritalar yordamida tarixiy joylar va obidalarni o'rganish imkoniyatlari kengaydi. O'lkashunoslik darslari o'quvchilarni ilmiy izlanish olib borishga, tadqiqot natijalarini mustaqil tahlil qilish va o'z hududining tarixiy xaritasini shakllantirishga rag'batlantiradi. Bunday darslarda yoshlar mahalliy arxiv, muzey va kutubxonalar bilan hamkorlik qilish, ilmiy kengashlarda ishtirok etish, ilmiy konferensiyalarda ma'ruzalar o'qish orqali o'z salohiyatini namoyon qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. O'zbekiston mustaqillik davrida mamlakatimizda mahalliy tarix, obidalar va madaniy merosni o'rganishga qaratilgan davlat dasturlari ishlab chiqilgan. Ushbu sohada olib borilayotgan islohotlar natijasida o'lkashunoslik fani mazmuni kengaydi, darslik va qo'llanmalar yangilandi. Endilikda har bir maktab, akademik litsey va kolleжда o'lkashunoslik darslariga alohida e'tibor berilmoqda. Bu esa yoshlarning Vatanga sadoqatli, tarixiy xotira va o'zligiga ega shaxslar bo'lib yetishishiga mustahkam zamin hozirlamoqda. Ilm-fanga asoslangan o'lkashunoslik yoshlar ongida mustaqillik g'oyasi, fuqarolik pozitsiyasi va milliy ruhini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Fan rivojida xalqaro hamkorlik, yangi arxiv materiallarini o'rganish, davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini yo'lga qo'yish, zamonaviy ekspeditsiya va tadqiqot ishlari, innovatsion yondashuvlarni joriy qilish dolzarb masala bo'lib turibdi. O'lkashunoslik fani orqali yosh avlodni har tomonlama yetuk, ijodkor, Vatan taraqqiyoti uchun mas'uliyatli shaxslar qilib tarbiyalash, ular ongiga milliy istiqbol va tarixiy xotira g'oyalarini singdirish, kelajagimiz bunyodkorlarini tayyorlash borasida yangi istiqbollarni ochilmoqda [4].

Xulosa

O'zbekiston tarixini o'rganishda o'lkashunoslik darslarining o'rni va ahamiyatini har qaysi zamon, har bir avlod chuqur anglab kelmoqda. Ana shu darslar tufayli vatanparvar, ilmga chanqoq, mustaqil fikrli va hayotga intiluvchan yosh avlod ulg'aymoqda. O'lkashunoslik yoshlarning tarixiy xotirasi va milliy o'zligini shakllantirishda, qadimiy yodgorlik va tarixiy merosni asrab-avaylashga o'rgatishda hamda fidoiy, vatanparvar shaxslarni tarbiyalashda juda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi tez o'zgaruvchan va zamonaviy dunyoda o'lkashunoslik darslari orqali yoshlar tarixni chuqur o'rganishi, milliy qadriyatlarni asrashi, ajdodlar merosiga hurmat bilan qarashi va Vatan ravnaqi uchun beminnat mehnat qilishi ta'minlanadi. Shuning uchun, O'zbekiston tarixini o'rganishda o'lkashunoslik fanini yanada rivojlantirish, yangi metod va texnologiyalarni joriy qilish, amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish - bu dunyoqarash va intilishlarni yuksaltirish sari dadil qadamdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yo'ldoshev Q. Tarix va madaniyat yodgorliklari asosida o'lkashunoslik darslarini o'qitish. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2011.
2. Mannonov O., Sodiqov N. O'zbekiston o'lkashunosligi. – Toshkent: “Turon-Iqbol”, 2014.
3. Qosimov B. O'lkashunoslik: nazariya, metodologiya va amaliyot. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2015.
4. Tursunov A., Jabborov E. Yoshlarni tarixiy meros asosida tarbiyalashda o'lkashunoslikning o'rni. – Samarqand: “Zarafshon”, 2017.
5. To'rayev M. O'lkashunoslik va milliy qadriyatlar. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2013.
6. Ravshanov D., Yusupov D. Amaliy o'lkashunoslik asoslari. – Andijon: “Navro'z”, 2018.